Raymond R. Hausoul, 'De Zoon en de Vader.' *Bode* 149.9 (nov. 2006): 11-13.

De Zoon en de Vader

Algemeen gesteld stond gedurende het begin van de kerkgeschiedenis en tijdens de Reformatie vooral het werk van de Heer Jezus in het theologisch middelpunt. Tegenwoordig heerst de overtuiging dat de relatie tussen de Vader en de Zoon de kern van het evangelie vormt. In dit artikel willen we speciaal stilstaan bij de openbaring die de Heer Jezus ons geeft over de Vader.

De kennis van de Vader door de Zoon

Gods Vaderschap wordt in de Bijbel christocentrisch bezien. Zonder de Zoon zouden we niet de mogelijkheid hebben om tot de Vader te naderen (Jh14:6). We zouden de Vader zelfs niet eens kennen! Niemand kan vanuit zijn eigen menselijke ervaringen God de Vader kennen, immers: 'de eniggeboren Zoon die in de schoot van de Vader is, Die heeft Hem aan ons geopenbaard' (Jh1:18). Wat maakt de Zoon ons nu bekend over zijn relatie met de Vader? In welke relatie staan beiden tot elkaar en wat is de participatie van de gelovige daarin? Uiteraard mogen we deze verhoudingen niet vanuit een academische distantie beoordelen. Ze kunnen alleen maar worden doorgrond en bekendgemaakt door de openbaring van de Geest. Met andere woorden: als onze theologie niet allereerst een doxologie wordt, zullen we het geheim van de relatie tussen de Vader, de Zoon en de Geest niet *kunnen* doorgronden. Niet alleen rationele kennis over God, maar vooral de hartsrelatie tot God vormt de gelovige.

God kennen betekent: de Vader door de Zoon en de Zoon door de Vader kennen. Want aan de ene kant kent niemand de Zoon en komt niemand tot de Zoon zonder dat de Vader hem trekt. En aan de andere kant kent niemand de Vader behalve degenen aan wie de Zoon de Vader openbaart. Hierbij moet erop gewezen worden dat 'kennen' niet alleen cognitief is, zoals het woord die betekenis heeft in de zin: 'ik ken de koningin van Nederland'. Het 'kennen' waarover de Bijbel spreekt, wordt gekenmerkt door het hebben van een relatie met degene die gekend wordt (zie Mt7:23). Daarom betekent 'God kennen': relationeel verbonden zijn in de relatie tussen de Vader in de hemel en de Zoon op aarde.

Juist door de Zoon leren we de Vader beter kennen. Als voorbeeld nemen we hier het gebed in Gethsemane. In dit gebed ontdekken we de dingen die kenmerkend zijn voor de intieme en vertrouwelijke omgang met de Vader.

De onderdanigheid van de Zoon aan de Vader

Juist het gebed in Gethsemane toont ons allereerst de onderdanigheid en gehoorzaamheid van de Zoon aan de Vader. Het is de Vader die de Zoon uitzendt. De Heer Jezus is de Apostel die door de Vader wordt gezonden, om de opdracht van de Vader te vervullen (Ps40:8; Jh6:38; Hb10:9). Hij richt zijn dagschema niet naar de wil van de mensen rondom Hem, maar naar de wensen van zijn hemelse Vader. Hij is zelfs niet eens Heer over datgene wat Hij aan zijn discipelen geeft. Alles wordt door de Vader aan Hem gegeven. Wat Hij ook doet of zegt, alles wil Hij eerst van de Vader ontvangen. Hij is volledig gehoorzaam aan de Vader.

Nu is dat laatste nogal lastig te begrijpen. Kunnen we überhaupt bij de Heer Jezus over zijn gehoorzaamheid aan God spreken? De Heer Jezus is toch God! Is het voor God dan mogelijk om niet meer de eerste te zijn en Zich afhankelijk te maken door op de tweede plaats te staan? Is het, zoals Karl Barth het zegt, '[...] voor God zo natuurlijk om zowel nederig als hoog, nabij als ver weg, klein als groot en in de verte als thuis te zijn'[1]?

Het blijft een moeilijke en gecompliceerde manier om vanuit ons Godsbeeld over een gehoorzaamheid te spreken die in de Drie-eenheid plaatsvindt. Bij het woord 'gehoorzaamheid' denken we aan 'baas' en 'knecht'. Onderdanigheid! En als we in verband met de Here God spreken over gehoorzaamheid en onderdanigheid maakt dat ons begrip van de eenheid van God niet bepaald gemakkelijk. Kan de éne God gebieden en gehoorzaam zijn? Kan de éne God boven en onder zijn, de superieur en de onderdanige?[2] Betekent 'onderdanigheid' niet ook meteen minderwaardigheid?

Juist vanwege deze gevoeligheid zagen sommigen Christus' gehoorzaamheid en vernedering als een bewijs voor hun stelling dat Hij wel leek op God (Gr. *homoiousios*), maar niet gelijk was aan God (Gr. *homoousios*). Anderen accepteerden de realiteit van Christus' gehoorzaamheid en zijn noodzakelijkheid voor het verlossingswerk, maar verklaarden tegelijkertijd dat deze gehoorzaamheid enkel tot zijn menselijke kant hoorde.

Alle werken en eigenschappen van de Heer Jezus vloeien echter voort uit zijn volledige godheid en volledige mensheid.

De mensheid van de Zoon en de godheid van de Zoon staan niet met elkaar in relatie zoals het afwisselend tevoorschijn komende mannetje en vrouwtje in het Zwitserse weerhuisje. Degene die de wereld met God verzoend heeft, is noodzakelijk ook de éne God in zijn ware godheid en de éne Mens in zijn ware mensheid. We geloven zodoende in een volkomen onderdanigheid van de Heer Jezus, want we erkennen dat binnen de goddelijke natuur de mogelijkheid bestaat om aan Zichzelf verschillende taken toe te schrijven. Zo kan Hij zenden of gezonden worden, verheerlijkt in de hemel of nederig en klein in de schoot van Maria of aan het kruis op Golgotha zijn.

Op die wijze is de Zoon onderdanig aan de Vader. Als de Heer Jezus in de woestijn de verzoeking doorstaat, als Hij in Nazareth zijn opdracht duidelijk maakt, als Hij het avondmaal instelt en als Hij aan het kruis zijn verlatenheid én zijn vertrouwen uitroept.

De Vader, de Zoon en het kruis

Ook het handelen van Christus aan het kruis heeft zijn oorsprong in de wil en initiatieven van de Vader. Het initiatief tot de verzoening komt van God. Waar dit vergeten wordt, kan zowel op leerstellig als op pastoraal niveau onheil ontstaan.

Zo ziet Anselmus van Canterbury (11e eeuw) de Vader allereerst als Degene die genoegdoening verlangt en denkt Calvijn dat de Vader Degene is die de straf oplegt en zelf geen offer brengt. Beide gedachten zijn onschriftuurlijk en plaatsen de liefde van de Zoon tegenover het oordeel van de Vader. De theologische consequenties van zulke visies zijn dat de eenheid van de Vader en de Zoon in hun karakter, wil en handelen in gevaar komt. De pastorale consequentie kan een directe aanval op ons vertrouwen op de liefde van de Vader zijn. We blijven achter met een onderdanige door schuld gedreven religie, die zich steeds weer opnieuw achter de liefde van de Heer Jezus wil verbergen, om daardoor gered te worden van de toorn van de Vader.

De Zoon zegt ons echter: 'Wie Mij ziet, ziet de Vader.' En wat zien we? We zien Degene die vanuit de hemel naar beneden daalde. We zien dat God de wereld zozeer liefheeft, dat Hij zijn eigen Zoon geeft en Hem in de diepte laat afdalen. Het initiatief en het gehele verloop van het reddingswerk komt van de hele Drie-eenheid (Rm5:8). De Vader is niet de verre onbereikbare Rechter. Hij verzoent ons met Zich door Christus (2Ko5:19-20).

Waar de Zoon Vaderloos is, is de Vader Zoonloos.

Wat daar aan het kruis gebeurt, openbaart ons de relatie tussen de Zoon en zijn Vader. Het kruis en zijn verlossende uitwerking maken de beweging van de Geest van de Vader tot ons mogelijk. Het kruis staat in het hart van Gods drie-enige wezen, het houdt de Personen in hun verschillende relaties uit elkaar, maar toont ook hun eenheid, en het bemiddelt ons een concrete voorstelling. De liefde van God is dus niet een een of ander liefdesideaal. Het is de liefde waarin de bijzondere genade van Jezus Christus komt om datgene te zoeken en te redden dat verloren was.

De bovengenoemde gedachten ontstaan gemakkelijk, omdat we maar weinig gegevens bezitten over het aandeel van de Vader in het werk van de verzoening. Daardoor lijkt de Vader op een afstand te staan. Uiteraard moeten we ook voorzichtig zijn om niet door te slaan naar de andere kant (patripassianisme), waarin de rol van de Vader en de Zoon omgedraaid wordt. Niet de Vader stierf aan het kruis, maar de Zoon. Als de Zoon sterft, lijdt de Vader echter wel degelijk aan de dood van de Zoon. De smart en pijn van de Vader is net zo belangrijk als de dood van de Zoon. Beide kunnen niet zonder elkaar. Waar de Zoon Vaderloos is, is de Vader Zoonloos. Maar zoals reeds gezegd is het Nieuwe Testament zeer terughoudend in het uiten van deze gedachten en we moeten voorzichtig zijn hier systematiek in te zoeken. Wat we echter wel exact van de Vader weten is, dat Hij zijn eigen Zoon niet heeft gespaard, maar Hem voor ons allen heeft gegeven (Jh3:16; Rm8:32).

Het zoonschap van de gelovigen

Wat is nu het verschil tussen ons zoonschap en het Zoonschap van Christus? Christus zegt: 'mijn Vader en jullie Vader, mijn God en jullie God'. Het is daarbij opvallend dat de Heer niet zegt: 'onze Vader en onze God'. Het Nieuwe Testament maakt een duidelijk verschil tussen de Zoon en de zonen. Vooral Johannes de evangelist maakt dit verschil zeer duidelijk door de titel 'Zoon' alleen te reserveren voor Christus. De gelovigen worden vervolgens steeds 'kinderen' door hem genoemd. Je kunt ze niet in één en dezelfde categorie persen. Daarom is het onjuist om de Heer Jezus tot een Mens te maken die door de Geest in een Zoonschapsrelatie met de Vader werd geadopteerd. Deze gedachte is onbekend in het Nieuwe Testament.

Betreffende het 'Onze Vader' kunnen we zeggen dat dit een gebed is dat de Heer Jezus zijn discipelen leert. Het 'Onze Vader' is een bijzonder gebed voor de discipelen van de Heer Jezus. Het is dus geen gebed dat de Heer Jezus op dat moment ook zelf meebidt (vgl. Mt6:9; Lk11:2, 'jullie dan'). In de vroegere kerk werd dit gebed samen met het avondmaal tijdens de aanbidding gebruikt. Gods Naam als 'Vader' werd daarbij geheiligd en verheerlijkt. Daarom was iedere ongelovige hiervan uitgesloten. Het ging voor de gelovigen hierbij alleen om iets tussen de drie-ene-God en zijn zonen. Deze gedachte zien we ook bij Paulus en in de evangeliën; als God 'Vader' wordt genoemd, gebeurt dat vaak in de context van het gebed en de aanbidding.

Ook wij worden door de Vader geadopteerd als zonen (Ef1:5; Gl4:4-5) en als kinderen wedergeboren door het werk van de drie-ene God (1Pt1:1-3). De Zoon van God werd Mens, opdat wij zonen van God zouden kunnen worden. Paulus schrijft daarom in Gl4:6: 'En omdat u zijn zonen bent, heeft God ons de Geest van zijn Zoon gegeven, die "Abba, Vader" roept.' Uit het feit dat we de Geest ontvangen hebben, blijkt dat we zonen van God zijn. Dezelfde God die zijn Zoon in de wereld heeft uitgezonden (Gl4:4), heeft de Geest van zijn Zoon in onze harten uitgezonden.

In die harten worden de gedachten van de Vader gegrift en bewaard. Vanuit die harten tonen wij ook onze dankbaarheid aan God de Vader, Zoon en Heilige Geest. Hij heeft geschenen in onze harten tot de lichtglans van de kennis van de heerlijkheid van Zichzelf in het aangezicht van zijn geliefde Zoon Jezus Christus (Ef1:17; 2Ko4:6). ■

Uit het feit dat we de Geest ontvangen hebben, blijkt dat we zonen van God zijn.

1. K. Barth, *Church Dogmatics*, Vol.IV/1, (Edinburgh: Clark 1958), 192.
2. Idem, 195.